

Belasting in 1789 te Bierum

Soorten belastingen

Tegenwoordig zijn er allerlei zaken waar belasting op wordt geheven, zoals producten, diensten of bezit. Dat was vroeger niet anders. Zo bestond in de periode voorafgaand aan de Bataafs/Franse tijd buiten de stad Groningen een vorm van grondbelasting, de zogeheten Verponding, die op last van de Staten van Stad en Lande, het bestuurscollege van het gewest Groningen tijdens de Republiek, vanaf het jaar 1600 werd geheven. Deze belasting drukt op de grondgebruikers. Het aantal verpondingen dat de Staten uitschrijven kon per jaar variëren, maar is vanaf 1752 zes per jaar. De opbrengst is veel belangrijker dan van andere belastingen.

In het schatregister uit Bierum voor het jaar 1789 gaat worden drie andere belastingen genoemd, het Agte Part, Rode Roe en Paarde Pagt. Waarvoor het Agte Part precies wordt geheven wordt me niet duidelijk. Mogelijk gaat het hier om een extra toeslag voor dat jaar.

Rode Roe verwijst naar kosten voor politie of justitie. Volgens Menne Glas verwijst roodt roede of rode roede naar de assistent van de wedman. De functie wordt ingesteld in 1685 voor de Stad en stadsjurisdicties en omstreeks 1716 voor de Ommelanden, de vergoeding kwam op een jaarlijks tractement van f 130. De rode roedes zijn in het algemeen afkomstig uit de lagere sociale klassen van de bevolking. De wedman representeerde de uitvoerende macht van de ambtman dan wel redger. Hij was vaak verantwoordelijk voor het organiseren van executie-verkopen, maar hij trad ook op als politie agent, etc. De wedman werd daarbij geholpen door rode roeden. Prachtige informatie over de rode roede is ook te vinden op een website over [ruim 400 jaar politie in Boxmeer](#). De rode roede, zo staat daar te lezen, kan worden beschouwd als de voorloper van de latere veldwachter. De naam Rode Roede dankten zij aan de opdracht om een rode roede of staf te dragen als teken van hun ambt wanneer zij een veroordeelde misdadiger naar de plaats van terechtstelling moesten begeleiden. Ook boeiend om te lezen is [de tekst van een reglement uit 1684 over de rode roede](#). Op de [website van Bierum](#) staan prachtige verhalen over de rode roede uit het dorp zelf uit het jaar 1809.

En wat tenslotte de Paarde Pagt betreft: net zoals we nu belasting kennen op auto's en motorvoertuigen, zo kenden ze eind 18^e en begin 19^e eeuw ook belasting op het vervoermiddel van die tijd: het paard. Zie ook de website over [belastingen in Groningen](#)

In 1810 kwam een nieuw belastingstelsel onder Frans bestuur. De belastingplichtigen werden met een aanduiding van de omvang van hun bezit (in *grazen* of *deimten*) en het verschuldigde bedrag aan belasting opgetekend in Schatregisters. Hoewel de registers geen begeleidend kaartmateriaal bevatten, zoals bij de kadasterkaarten, kan door de volgorde waarin de belastingplichtigen per kerspel zijn beschreven globaal wel iets van een ruimtelijk beeld worden gevormd. Veelal gebeurde dit in volgorde van ligging van hun bezittingen, bijvoorbeeld langs een weg of in een buurtschap. Ook voor deze bronnen geldt, meer nog dan voor de bronnen uit het archief van het Kadaster, dat ze vooral een momentopname weergeven. De schatregisters zijn in een periode van twee eeuwen slechts een paar keer aangelegd. Een totaalbeeld voor het gehele gewest is alleen te maken voor de jaren 1630 en 1721.

De verponding van 1789

Ook in 1789 kende men een tariefstelsel, waarbij aan de hand van een vaste grondslag berekend kon worden hoeveel belasting iemand moest betalen. En ook net als nu werd de Verponding in termijnen geheven. In onderstaande tabel staan de tariefgrondslagen per gras vermeld, zoals door mij berekend aan de hand van de in de tabel genoemde bedragen.

Belastinggrondslagen:

1 ^e tm 6 ^e Verponding:	8 stuiver per gras
Agte Part:	1 stuiver per gras
Rode Roe:	2 duiten per gras
Paardepagt:	7 duiten per gras

Voor het jaar 1789 was de hoogte van de zes verpondingen dus steeds gelijk, namelijk 8 stuiver per gras per verponding. Op jaarbasis betaalde een landgebruiker dus in totaal 2 gulden, 9 stuiver en 9 duiten per gras aan belasting.

De ontvanger van de belasting die hier wordt genoemd is Andries Sissingh, schoolmeester te Bierum. Hij werd gedoopt op 28 april 1737 te Obergum als zoon van Hendrik Sissing en Andriena Steenbergen. Als hij 19 jaar oud is treedt hij op 12 maart 1757 te Uithuizen in het huwelijk met Lubbechien Jacobs. In 1783 wordt hij samen met zijn vrouw Lubbeke Jacobs lid van de gemeente te Bierum. Zijn vrouw overlijdt te Bierum in 1789, Andries is in 1793 nog lid als Folmer predikant wordt. Uit de toevoeging *overleden* bij deze laatste notitie in het DTB van Bierum kunnen we afleiden dat Andries tijdens de periode Folmer overlijdt. Andries komt uit een echte schoolmeestersfamilie. Zowel zijn vader als zijn broers Hendrik en Jan worden genoemd als schoolmeester. In Bierum volgt hij zijn broer Jan Sissingh op die sinds de kerst van 1764 tot zijn overlijden in 1782 lid van de gemeente en schoolmeester te Bierum was. In

1789 is Andries Sissingh dus ongeveer 52 jaar oud, en naar alle waarschijnlijkheid net weduwnaar geworden.

Ook de zoon van Freerk Aikes Vos en Martje Cornellis Steendam moet als gebruiker van grond de verponding en andere belastingen betalen. Hij wordt aangeslagen voor $83\frac{1}{2}$ grazen, wat betekent dat hij 33 gulden en 8 stuiver moet betalen voor de zesde verponding. Daarnaast komen nog de aanslagen voor het Agte Part (4 gulden, 3 stuiver en 4 duit), voor de Rode Roe (1 gulden en 7 duit) en voor de Paardepacht (3 gulden, 13 stuiver en 1 duit). Al met al kost deze aanslag hem dus 42 gulden, 5 stuiver en 4 duiten. Voor de eerste vijf verpondingen van dit jaar had hij al 170 gulden betaald, samen met deze laatste aanslag is hij in 1789 ruim 212 gulden verschuldigd aan deze vorm van belasting. Andere belastingbetalers die hier worden genoemd zijn onder andere pastor Goldstein (B05 B06), Pieter Luitjes (B11, Hereweg 36), Pieter Heijes (mogelijk Pieter Hayes Vegter die volgens B09 35,5 grazen land bezat), Jan Willems (Dijkzicht, Bredeweg 9?), Alle Everts (B03), Gerrard Willems (B04), Gerrit Michiels (B10), Willem Cornelis (B14), Harm Clazen wed (Fenje Eisses B16) en Fokke Jacobs (B18).

Bekende belastingbetalers in dit stuk zijn

Aike Freerks Vos

Pastor Goldstein B05 B06

Pieter Luitjes op B11, Hereweg 36 te Bierum

Pieter Heijes is mogelijk Pieter Hayes Vegter die volgens B09 35,5 grazen land bezat

Jan Willems is denk ik boer op Dijkzicht, bredeweg 9

Alle Everts boert op B03

Gerrard Willems op B04

Gerrit Michiels B10

B13

Willem Cornelis op B14

Harm Clazen wed is Fenje Eisses B16

Fokke Jacobs was boer op B18

De volledige originele tekst

Archiefstuk uit Delfzijl.

Categorie 01. Overheidsarchieven

Titel 01.36 Gemeentebestuur van Bierum, 1811 – 1929. Stukken waaruit het verband met archief niet blijkt.

Nummer **1110**: Verpondingsregister, tevens staat van de ontvangsten vermoedelijk van het dijkrecht van de Vierburen, 1789. 1 stuk

Schatregister van Bierum

Waar na A. Sissing de 6 Verpondinge en verder anneren Van 't Jaar 1789 heeft gebeurt.

Grazen	Naam der Schatgever	Verpond	agte part	Rode Roe	Pard Pagt
83½	Aike Freerks Vos	33 – 8 –	– –	– –	– –
60	Alle Everts	24 – –	– –	– –	– –
5½	A Sissingh	2 – 4 –	– –	– –	– –
18	Claas Arents	7 – 4 –	– –	– –	– –
3	Claas Alberts	1 – 4 –	– –	– –	– –
38	D: Hoog welgeb Heer Bier	15 – 4 –	– –	– –	– –
4	Eqtra	1– 10 –	– –	– –	– –
12	De Pastor Golds:	4 – 16 –	– –	– –	– –
16	De Provintij	6 – 8 –	– –	– –	– –
112	Meindert Takes	44 – 16 –	– –	– –	– –
76½	Fokke Jacobs	30 – 12 –	– –	– –	– –
8	Gerrard Willems	3 – 4 –	– –	– –	– –
88	Gerrit Micheels	35 – 4 –	– –	– –	– –
6	Harm Claz: wed	2 – 8 –	– –	– –	– –
56½	Hind ^r Aikes	22 – 12 –	– –	– –	– –
7	Hind ^r Cornellis	2 – 16 –	– –	– –	– –
12¼	Jacob Jans	4 – 18 –	– –	– –	– –
53	Jan Alderts wed:	21 – 4 –	– –	– –	– –
75	Jan Willems	30 – –	– –	– –	– –
36	Pieter Heijes	14 – 8 –	– –	– –	– –
36	Pieter Jacobs	14 – 8 –	– –	– –	– –
75½	Pieter Luitjes	30 – 4 –	– –	– –	– –
12	Sybolt Derks	4 – 16 –	– –	– –	– –
15½	Selvester Fokkes	6 – 4 –	– –	– –	– –
3	Tymen Alberts	1 – 4 –	– –	– –	– –
62	Willem Peters	24 – 16 –	– –	– –	– –
4	Jan Tonnis	1 – 12 –	– –	– –	– –
978¼		391– 4 –	– –	– –	– –

Rekening Van Ontfang en
en Uitgaaf Van A.Sissingh
Van de 6 Verpondingen en Verder
Anneren van Bierum in 1789

Ontfank	Den Eerste Verponding	391 – 4 –
	Agte part	48 – 14 – 2
	Den tweede Verponding	391 – 4 –
	Den derde Verponding	391 – 4 –
	den Vierde Verponding	391 – 4 –
	den Vijfte Verponding	391 – 4 –
	Rode Roe gelt Van de Landen	12 – 3 – 6
	den Seste Verponding	391 – 4 –
	Paardepagt	42 – 16 – 4
	Meerder ontfang in 1788	1 – 7 – 3
		2425 – 5 – 7